

Eilhard Lubin   Johannes Waterham

**Disputationum De Veritate Religionis Christianae, Ex P. Mornaei, De Eadem Libro
: Decima, Quod Omnia In Mundo Mala, Dei Providentia Regat**

Rostochii: Reusnerus, 1601

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn756644658>

Druck   Freier Zugang

R. U. theol.
Lubinus, Eilh.
d'isp. de veritate relig.
christianae 1-24.
1602:03.
1601-1602

Contenta:

- ① Frid. Crüsius, De veritate religionis christianae I 1601
- ② Dac. Rezzius, De ver. rel. chr. II 1601
- ③ Hart. Kallerwörder, De ver. rel. chr. III 1601
- ④ Joh. Büschlin, De ver. rel. chr. IV 1601
- ⑤ Abr. Dautrot, De ver. rel. chr. V 1601
- ⑥ Joh. Frisius, De ver. rel. chr. VI 1601
- ⑦ Pet. Boethius, De ver. rel. chr. VII 1601
- ⑧ Boc. Hagius, De ver. rel. chr. VIII 1601
- ⑨ Dan. Nicolai, De ver. rel. chr. IX 1601
- ⑩ Joh. Walscham, De ver. rel. chr. X 1602
- ⑪ Jow. Vinitos, De ver. rel. chr. XI 1602
- ⑫ Werner. Fabricius, De ver. rel. chr. XII 1602
- ⑬ Paul. Fickius, De ver. rel. chr. XIII 1602
- ⑭ Frid. Crüsius, De ver. rel. chr. XIV 1602
- ⑮ Dac. Rezzius, De ver. rel. chr. XV 1602
- ⑯ Hart. Kallerwörder, De ver. rel. chr. XVI 1602
- ⑰ Joh. Büschlin, De ver. rel. chr. XVII 1602
- ⑱ Werner. Fabricius, De ver. rel. chr. XVIII 1602
- ⑲ Joh. Frisius, De ver. rel. chr. XIX 1602
- ⑳ Pet. Boethius, De ver. rel. chr. XX 1602
- ㉑ Dan. Nicolai, De ver. rel. chr. XXI 1602
- ㉒ Joh. Walscham, De ver. rel. chr. XXII 1602
- ㉓ Jow. Vinitos, De ver. rel. chr. XXIII 1602
- ㉔ Paul. Fickius, De ver. rel. chr. XXIV 1602

Disputationum
DE VERITATE
RELIGIONIS

CHRISTIANÆ,
EX P. MORNÆI, DE
EADEM LIBRO,

Decima,

QVOD OMNIA IN MVNDO
MALA, DEI PROVIDENTIA
REGAT.

Quam

DEO DVCE ET AVSPICE
P R A E S I D E
EILHARDO LVBINO,

*In alma Rosarum Academia defen-
dere conabitur*

IOHANNES VVATERHAM
Herfurdienfis VVestph.

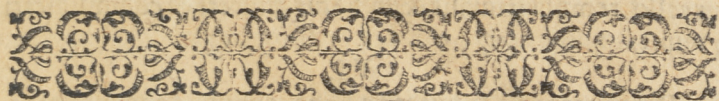
Hora & loco consueto.

ROSTOCHII
Exprimebat Christophorus Reusnerus,
ANNO M. D. CL.

ET NOEN.

DIVTATIO DECIMA.

Quod omnia in mundo mala DEI PROVIDENTIA REGANTVR.

I.

Constat ergo Providentiam esse, actionem aliquam externam DEI, gubernatricem omnium, quæ omnia reguntur, quæ sunt maxima & minima, & singula ad iuum finem, omnia ad DEI gloriam diriguntur.

II.

Quæ quod sit, quamvis in singulis sit manifestissimum, non minus quàm, quod DEVS est; non mirum tamen illam, quid, quomodo, & quâ de causa sit, ignorari, utpote consilij & voluntatis Dei abyssum profundissimum.

III.

Et quem qui penitus scrutatur longè absurdus facit, quam infans si de patris, famulus si de domini aut senatus, imò brutum si de hominis factis judicare velit. Cum si quis Dei consilia posset comprehendere, non jam homo, sed Deus esset.

IV.

Cum ergo Providentia Dei universaliter ad omnia se extendat, utique etiam ad omnes ad singulos homines; eorumque omnia sapientissimè & justissimè ad optimum finem universi salutem, Dei gloriam, diriget.

V.

Qui obijciunt Bonis malè, Malis benè esse, absurdissima proferunt, ex bonorum & malorum ignorantia. Propriè enim Bona & Mala illa esse dicimus, quæ possessorem meliorem vel pejorem reddunt, & à quibus Boni & Mali dicuntur, ut sunt Pietas & Virtus, Impietas & Vitium, quæ verè bona & mala infinito in-

tervallo: remota in malis & in bonis, misceri & communicari nequeunt.

VI.

Porro corporis & externa bona, robur, opes, honores, & mala, morbus, inopia, contemptus, bonis & malis sunt communia, & propriè neque bona neque mala sunt, & utraque pro personarum diversitate bonis bona, malis mala sunt.

VII.

Quæ bona & mala eò communia, quia sunt gloria & magnitudine Dei indigna, à quâ vel bonis absoluti præmij, vel malis absoluta pænæ loco conferrentur. Vtique cum in hac vitâ ubi adulterina illa communia bona sunt, stadium sit, in alterâ demum vitâ Brabêum reponatur.

VIII.

Et quis vera animi Bona virtutem & pietatem, quæ infinitis alterius vitæ præmij compensanda sunt, cum aliorum opibus & honoribus (hujus vitæ quicquid) permutare cupiat? Cum verè Boni etiam in hac vitâ optimum in mundo Bonum consequantur, nempe pacem conscientiæ; & ab omnibus, etiam ab improbis, laudati amplissimum virtutis suæ præmium, propter malis, referant:

IX.

Porro communia illa bona opes & honores boni amittunt, vel tanquam sibi damno & fraudi futura, vel cum veris animi bonis, & æternæ vitæ gaudijs hic & ibi permutanda & compensanda, vel ut, ne quis à mundanis illis impedimentis inhibeat, expeditius viam virtutis & salutis possit capessere.

X.

Quod verò alius alio acrius & vehementius paupertate, contemptu, morbis, alijsque calamitatibus uratur, fit vel pro peccati gravitate, vel pro peccantium diversitate, quorum alij gravioribus quàm alij, pœnis coercendi, ut alij ægroti alijs, vehementioribus indigent pharmacis.

XI.

Iam ad cædes piorum quod spectat, respondeo, aliàs semell illis fuisse moriendum, multosque nobis pios videri, quos DEVS gravissi-

gravissimorum latentium scelerum reos habeat, aliud in hominum supplicio sibi propositum habens, quam iudex aliquis aut tyrannus,

XII.

Vt enim generosa vina & condimenta parantes uvas calcamus, rosas & violas tundimus & terimus, antequam virtutem, odorem, & saporem deperdant. Sic Deus optimo consilio mature vario mortis genere suos ad se rapit, alioqui virtutem & pietatem malorum in mundo contagio amissuros.

XIII.

Quid, quod pii & boni unâ mortis horulâ martyrio suo, id est virtutis, pietatis & constantiæ exemplo omni mundi temporibus profunt, quàm aliâs longissimo vitæ spatio.

XIV.

Idem respondendum ijs, qui queruntur bonos à malis in bello superari, ut Cato de devicto Pompejo querebatur. Hic enim Deus vel universum imperium, vel ipsos imperatores iustissime punit. Vt bellis illis civilibus urbem Romam sceleratissimam merito flagellavit, & Pompejum, qui parem ferre non poterat, iustissime proculcavit, nec Cæsarem præterijt, cuius pœnam si præscisset Cato, Dei providentiam non inculasset.

XV.

Querela enim talis de providentiâ hinc oritur, quod eventus rerum non expectemus, vel brevitate vitæ assequi prohibemur, postulantes ut pœna statim scelera subsequatur. Non secus ac si quis de cantu ex una voce iudicet, de Tragœdia ex primo actu, indignans ob Paradisi adulterium, Herodis & Cæsaris tyrannidem, Iosephi innocentis calamitates. Quorum Tragicos exitus, vel salutes eventus, quisquis in fabulæ fine observat, Providentiam utique non inculabit.

XVI.

Denique, si parentes, fratres, filios pro patriâ vel etiam vanâ gloriâ, ambitione & avaritiâ ducis sui fortiter pugnantes, occidi & mori patienter ferimus: quo iuro reprehendemus bonos & pios pro gloriâ Dei, salute suâ, & universi gloriose mori?

XVII.

Iam ad sceleratorum opes & potentiam quod spectat, nullâ

inde voluptate aut felicitate perfruuntur, à vitijſ ſcleribusque ſuis, vel à metu pœnarum, animi anxietate, & malâ conſcientiâ in immenſis illis opibus & honoribus excarnificati, longe infeliciores alijs, qui ob ſclera ad ſuppliciũ rapti corporis pœnas ſubito exſolvunt, cum animo & gravius & diuturnius ſupplicium longo vitæ tempore perferant.

XVIII.

Quod verò ſcleratos non ſtatim ſemper ad ſupplicium rapit Deus, injuſtitiz accuſari non debet, cum Deo ex mundi carcere ſcleratorum nemo poſſit effugere. Nam vel emendandi ſpatium ipsis concedit, vel ob virtutes aliquas occultas, & grandiori ætate exſerendas, juvenibus parcit.

XIX.

Quod autem quidam ſeriùs puniti ſe non emendant, & ſuperſunt, ſit, vel ut te pervicacem caſtigent, vel ut ipſi diuturnius puniantur, Deo, hominibus, ſibi metiſſis odioſi & inviſi.

XX.

Quod ſi tibi pœna tarda videtur, Deo tarda non eſt, apud quẽ longiſſima hominis vita momenti inſtar. Quid? quod tarditas gravitate ſupplicij compenſetur, manifeſto omnibus ſeveritatis & providentiæ Dei exemplo, quale in Nerone, Maximiano, Dionyſio Siculo, qui ex rege ludimagiſter factus, & alijs, evidentiſſimum obſervamus.

XXI.

Neque verò qui morte à tyrannis adſciuntur tyrannorum pœnas poſſunt, aut injuriâ, debent obſervare. nam ſubitâ pœnâ inſoleſcerent, tardâ verò patientiam diſcunt. Deus enim puniendo, non illorum qui injuriam paſſi ſunt adſectibus, ſed ſuæ juſtitiæ ſatisfacit.

XXII.

Cum verò præclara parentum merita poſteris proſint, quid mirum poſteros patrum ſclera luere, utique qui parentibus plerunque ſimiles.

XXIII.

Vt enim filij, quorum patres calculo, hydrope, podagrâ laborarunt, à medicis ab cibis & diætâ paternâ, ne in eoſdem incidant morbos,

morbos, abstinere jubentur: Ita etiam cœlestis ille medicus posteros opibus & honoribus privat, ne illis in eisdem, in quos patres, animi morbos, tyrannidem & scelera præcipitentur.

XXIV.

Interim quis Deum incuset, cum pessimo patre natus filius, si frugi sit, à Deo non repudietur?

XXV.

Quid? quod illi quorum tanquam bonorum vicem dolemus, forte animis, & intus sint pessimi, meritoq; puniantur; Contra quibus tanquam sceleratissimis invidemus, illi fortè intus in animo, nostra opinione meliores & DEO notiores viri optimi.

XXVI.

Nec providentia in dubium vocari potest, quod Deus Mala in mundo tolerat: Cum creatura necessario finitum bonum esse eoque à Deo discerni debuerit, & in malum labi potuerit. Homo enim liberi motus & rationalis esse debuit, sed non ipsa Ratio, ut errare prorsus, etiam si vellet, non posset. Quod solius & unius DEI proprium est.

XXVII.

Interim ex huiusmodi malis DEI providentia vel maxime manifesta est, quod tanquam optimus & sapientissimus dux hostilia malorum agmina & consilia ad suam victoriam & gloriam dirigit, Cyri ambitionem ad sui populi Israël liberationem, Titi dominandi libidinem, in pœnam Iudæorum, & ultionem necis filij sui, Iudæ avaritiam ad generis humani redemptionem, Iulij Cæsaris cupiditatem ad Romanorum, Attilæ sævitiam, ad totius mundi & Christianorum scelera flagellanda.

XXVIII.

Nam ut pater non ipse semper liberos punit, sed servo & vilissimo agasoni puniendos permittit: Sic Deus non semper immediate quasi, morbo & caritate annonæ dignatur suos punire, sed sceleratos mutuis sæpe ulciscitur vulneribus, & malum malo, peccatum peccato punit.

XXIX.

Interim quid multis peccantibus salutaris est, quam labi? Si quis enim nunquam peccare posset, suam infirmitatem Dei auxilio

xilio indigere non agnosceret. Cum interim in nostra infirmitate Dei virtus & providentia perspiciatur: quæ nos leviter labi permittit, & ob peccatum conscientia angit & dolere, ne gravissimè lapsi æternùm doleamus.

XXX.

Quid? quod mala bonis in mundo contra ponantur, & collatione cognoscantur, ut eo magis vel appetantur vel fugiantur, & providentiæ divinæ, rationisque humanæ objecta quasi & materia sint, sine quibus neutrum ab hominibus potest intelligi.

XXXI.

Sunt ergo bonis omnia bona, malis omnia mala, utraq; providentiæ Dei inservientia, quâ DEVS non solum bona & recta, sed etiam mala, curva & obliqua ad suam gloriam dirigit, quamvis ipse nihil mali faciat, nihil ipse incurvet, aut ipse incurvetur, ipse omnium bonorum & malorum, ad mundi ordinem, cuiusq; salutem, suam gloriam, director & moderator, qui est sapientissimus, potentissimus, optimus, cui æterna gloria & gratia. Amen.

AXIOMATA.

1. *Causa causarum demonstrari nequit.*
2. *DEI consilia comprehendere solius DEI est.*
3. *Nemo, nisi à seipso, leditur.*
4. *Bona & mala infinite disjuncta, in nullo conveniunt.*
5. *Deus est ipse Ratio, homini rationis tantum umbra.*
6. *Creatura in nullo creatori coequanda.*
7. *Bonum sine malo cognosci nequit.*
8. *Peccare sæpe hominibus salutare est.*
9. *Nemo ad summum bonum pervenire potest, nisi malis culpa & pœna prius exercitatus sit.*
10. *Nulla ratio est sine Bonis & Malis.*

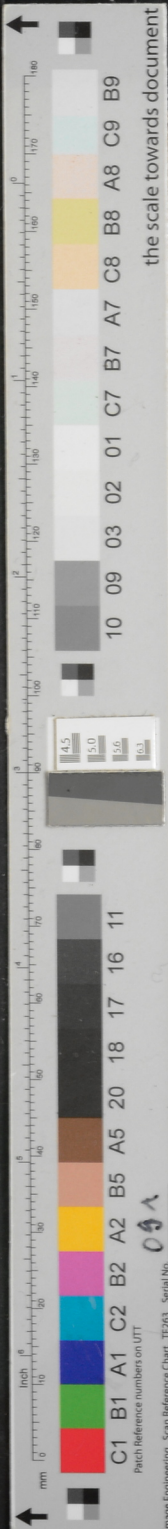

ortis fuisse, non, ne crimen detegant, sed ne vir-
ant, ne ipsi quidem hostes Christianorum ne-

tionem illam repentinam, quā Deorum cultus
nt, ad constellationem referunt, quā mundum
z pro diversis cæli imaginibus singulos Plane-
ominari supponunt, quæ vesanorum hominum
Syro satis refutata sit, seq; ipsam explodat re-

climatibus tot regiones, urbes, oppida, familiæ,
imis sæpe religionibus inbuti, quī insaniā suam
Cumq; Planeta climatis religionis Iudaicæ
ligio in totum orbem disseminata est, proprio

as Planetarum conjunctiones Religiones facere
i conjunctiones tantum, alij Iovem tantum, alij Io-
♂ Chaldaicam, cum ☉ Aegyptiam, cum ♂ Mahu-
a, cum ♃ Antichristianam, Addunt a. magnas medias
interq; se de religionis domo variè contendunt (quæ
ex fio) prius inter se insulsi & insani conveniant, an-
postulent.

es à conjunctione Stellarum dependent, cur cum illis
io Christiana tantæ sit durationis, tamq; latè pateat,
nativitatis tempore talem conjunctionem. quod ne-
x Astrologorum somnio sex esse possint Religiones
in una familiā.

nde Religionis Thema erigere debeant à fine eius
ius, quæ oritur aut deniq; legislatoris ipsius Iesu ge-
ptias suas Christianis intolerabiles satis impie pro-

s hominis Genesi Religio, hoc est tot naturæ, regio-
j, Dæmones, affectus animi & mentis, cum vel ipso
on cogant, cum etiam in singulis regionibus aliquis
t.

contemplationum vanitatem eventus ipse manife-
stianam 360. annos duraturam dixerunt, quam Al-
extendebat, Abraham Iudæus ad 1464, &, suo more

isti per Magiam facta esse contendunt exemplo Si-
ryanæi, Appulei Madaurenfis. Cum Simon vel eo
is sit, Iesu divinitati concesserit. Et cuius Diabolica
rejeta & cum ipso extincta est.

Apol-